

De meeste van hun leeftijdgenoten vullen de dagen met studeren en stappen, chatten en chillen; zo ontdekken ze hoe ze hun toekomst gaan vormgeven. Deze piepjonge talenten hebben het hoogste in hun vak al bijna bereikt. Al doen ze daar uiterst nuchter over: 'Tachtig uur per week werken is leuk.'

TEKST: CHARLOTTE VAN DRIMMELEN BEELD: TESSA POSTHUMA DE BOER
STYLING: NATASJA GOEDEMONT KLEDING: ZARA, H&M, PULL&BEAR, JACK&JONES, BERSHKA, NEW YORKER

'In verre, rare landen kan ik mijn mannetje staan'

Robin van Kampen (18) is de jongste grootmeester schaken van Nederland.

'Een goeie vriend zei me laatst dat hij het lastig vindt dat hij niet weet wat hij later wil gaan doen. Hij haalt hoge cijfers voor tentamens, maar heeft geen doel. Op zulke momenten realiseer ik me hoe blij ik ben dat ik weet wat ik wil, namelijk nog veel beter worden dan ik nu ben.

Als 8-jarige won ik met schaken elke keer van mijn vader. Mijn ouders vonden dat opvallend en stuurden me naar een schaakvereniging, daar werd ik steeds beter. In 4 vwo ging ik naar een school speciaal voor topsporters. Dat was fijn, omdat er rekening werd gehouden met de tijd die ik aan schaken kwijt was.

Ik vind het jammer dat de vooroordelen over schakers zo hardnekkig zijn. Als ik mensen ontmoet, hoor ik vaak: "Schaken? Dat had ik niet verwacht. Je ziet er heel normaal uit." In de ogen van buitenstaanders zijn schakers sociaal incapabele *weirdo's*. Totale onzin, want ik zat ook gewoon op voetbal en had een grote mond tegenover de leraren. Met een hoog IQ alleen kun je de schaaktop niet bereiken. Ik ga naar toernooien in verre, rare landen en dankzij mijn assertiviteit en sociale vaardigheden kan ik daar mijn mannetje staan.

Om goed te schaken moet je, behalve rekenen, vooruit kunnen denken en je intuïtie durven volgen. Vooral dat laatste maakt schaken voor mij zo'n fascinerende sport. Intuïtie kweek ik door gemiddeld zeven uur per dag te trainen. Ik ensceneer op mijn kamer de eindeloze mogelijkheden en probeer technieken te vinden waarmee ik tegenstanders kan verrassen. Officiële wedstrijden kunnen wel acht uur duren en daarom wil ik mijn conditie op peil houden. Ik ga veel naar de sportschool en eet gezond.

Als profschaker ben je veel alleen. Dat is soms best eenzaam. Vrienden van mij zijn veel aan het feesten, maar mijn leven gaat op dit moment vooral om presteren. Maar dankzij het schaken reis ik wel de hele wereld over en ik verdien er nog geld mee ook.'

'Echte vrienden storen zich niet aan mijn ambities'

Sarangi Elavarasan (18) is het jongste gemeenteraadslid van Nederland (CDA, Schagen) en studeert rechten.

'In 6 vwo gaf de wethouder van het CDA een gastcollege over politiek. We mochten toen met de klas debatteren en er zijn weinig dingen die ik leuker vind dan dat. Ik denk dat de wethouder vond dat ik eruit sprong, want een paar maanden later werd ik voor de raad gevraagd. Als nieuwste en jongste raadslid was ik in het begin best zenuwachtig, maar iedereen hielp me. Ik ben blij dat collega's me serieus nemen.

Van jongs af aan lees ik de krant. Ik vind het belangrijk om te weten wat er speelt in de wereld. Ik ben allochtoon, misschien dat thema's over minderheden in Nederland me daarom extra aanspreken. Binnenkort ga ik vrijwilligerswerk doen. Ik wil jongeren in achterstandswijken helpen kansen te pakken.

Op de middelbare school vond ik maatschappijleer een geweldige vak. Buiten de lessen om kletste ik met de leraar over de stof. Ook op de universiteit ben ik een van de meest serieuze studenten. Sommige studiegenoten zijn tevreden met een zesje, maar ik ga liever voor hogere cijfers. En ik sla geen college over. Als ik om zeven uur 's ochtends de trein naar Amsterdam moet hebben, vind ik dat helemaal niet erg. Binnenkort wil ik starten met het honneursprogramma van de VU; een aanvullend programma voor excellente studenten.

Ik besteed per week achttien uur aan mijn studie en twaalf uur aan de raad. In de tijd die ik aan politiek besteed, hebben anderen een bijbaan. Echte vrienden storen zich niet aan mijn serieuze ambities. En ook met mijn ouders kan ik praten over mijn plannen. Ze hebben zelf een goede baan en voelen zich betrokken bij de maatschappij.

Ik hoop dat ik leeftijdgenoten kan inspireren om mee te denken over zaken die ons aangaan. Deze zomer wil ik bijvoorbeeld een avondje "vroeg op stap" organiseren, om te kijken wat de voordelen daarvan zijn in vergelijking met uitgaan tot diep in de nacht. Maar of ik uiteindelijk minister-president word of strafrechtadvocaat, dat weet ik nog niet.'

'Mijn ouders stelden zelf voor dat ik zou stoppen met mijn studie'

Erik van den Boom (alias Erik Arbores, 15) is producer en dj. Op zijn 13de haalde hij zijn gymnasiumdiploma en ging hij technische natuurkunde studeren aan de TU Delft.

'Ik was 4 toen ik voor het eerst bij ons thuis achter de piano ging zitten. Het klonk toen al best aardig, maar ik vond het vooral leuk. Les heb ik nooit gehad, ik zat het liefst zelf een beetje met die toetsen te klooiën. Ik was een jaar of negen toen ik de melodieën van de piano in de computer zette. Daarvan maakte ik vervolgens housetracks, en zo ontstond mijn passie voor het componeren van liedjes.

Als 10-jarige keek ik af en toe naar documentaires over kwantumfysica en ik verdiepte me voor de lol in natuurkundige wetten. Ik ben in die periode regelmatig een hoogbegaafde *nerd* genoemd, maar gepest ben ik nooit. Hoewel ik klassen oversloeg heb ik nooit moeite gehad met het vinden van aansluiting. Ook op de universiteit voelde ik me niet anders. Ik was 13 en mijn studiegenoten waren 18, maar het klikte. Ik ging natuurlijk niet mee stappen of zo, maar we deden niets voor niets dezelfde studie en hadden genoeg gedeelde interesses om het leuk te hebben.

Op mijn werk word ik omringd door volwassenen. Dat zie ik als een voordeel, want daardoor kan ik mijn mensenkennis al op jonge leeftijd sterk ontwikkelen. Stressen doe ik niet zo snel en ik ben niet gauw zenuwachtig voor optredens of interviews. Mijn vrienden van veertien en vijftien probeer ik zoveel mogelijk te zien. Die afwisseling tussen twee werelden van werk en privé vind ik fijn. Het breekt de hectiek een beetje.

Sinds februari ben ik gestopt met studeren, zodat ik me volledig op de muziek kan storten. Sommige mensen vinden dat een rare beslissing, maar mijn directe omgeving snapt het wel. Mijn ouders stelden zelf voor om de universiteit opzij te zetten, omdat zij zagen dat ik zowel de studie als de muziek maar half kon doen. Die studie kan ik over een paar jaar altijd nog oppakken. Ik wil zo ver mogelijk komen in de muziek en wat mij betreft staat de wetenschap de rest van mijn leven op de tweede plaats.'

'Ik heb als motto: het kan altijd beter'

Ferry Plat (21) won het tv-programma Topchef tegen sterrenchef en werkt nu in de keuken van sterrenrestaurant De Vrienden van Jacob in Santpoort.

'Het geeft me echt een kick om uit te blinken in de keuken. Op jonge leeftijd kwam ik er al achter hoe leuk het is om ergens goed in te zijn. Mijn vader is chef-kok en ik stond als kind altijd naast hem. Als ik hem hielp was hij kritisch en streng, maar hij liet me inzien dat ik talent had. Ik leerde van hem dat je als professioneel kok jezelf elke dag moet overtreffen. Het kan altijd beter, dat is dan ook mijn motto geworden.

Op dit moment volg ik de twee jaar durende Sterklas – een exclusieve opleiding voor de beste afgestudeerde koks – en de rest van de week werk ik in het restaurant. De druk in dit hoge segment is groot. Je moet goed zijn in vooruitdenken en plannen, anders red je het niet in deze harde wereld. Soms zijn er gasten die zeuren om het zeuren. Dan ben ik blij dat ik niet in de bediening sta, want ik vind het moeilijk om daarmee om te gaan. Problemen probeer ik liever in de keuken op te lossen. Ik wil dat iedereen waar krijgt voor zijn geld en als ik fouten maak, kan ik daar de hele nacht van wakker liggen.

Toen ik 12 was ging ik met jongens van 16 om. Ook nu trek ik eerder naar wat oudere jongens toe. Omdat ik mijn collega's zoveel zie, beschouw ik hen steeds meer als vrienden. Zij snappen mijn serieuze instelling. Leeftijdgenoten verklaren me soms voor gek en begrijpen niet waarom ik zoveel uren in die keuken doorbreng. "Normale" mensen van begin twintig zitten vaker op vrijdagavond in de kroeg lol te trappen dan ik. Na tegenslagen of bij vermoeidheid vraag ik me ook weleens af waarom ik niet gewoon voor een kantoorbaan van negen tot vijf heb gekozen. Maar dan denk ik weer waar ik het allemaal voor doe. Binnen vijf jaar wil ik chef-kok zijn, en die gedachte wakkert mijn *drive* heel hard aan.'

'Van mijn oudere werknemers leer ik megaveel'

Nick van Beers (19) is oprichter en CEO van datamarketing-organisatie NewResponse, dat een explosieve groei doormaakt.

'Op de basisschool was ik een vervelend jochie. Ik vond leren niks aan. Ik had vaak conflicten met leraren, omdat ik me overal mee bemoeide. Op mijn 14de was ik al voornamelijk websites aan het bouwen, toen wist ik al dat ik wilde ondernemen. Op mijn 16de richtte ik NewResponse op, dat voor andere bedrijven mailadressen van potentiële klanten verzamelt. Mijn ouders stonden erop dat ik mijn middelbareschooldiploma zou halen. Het was best zwaar om school en werken te combineren, maar het is gelukt.

NewResponse zit inmiddels in 32 landen en ik heb vijftien mensen in dienst. Ik leer megaveel van mijn vaak oudere werknemers, veel meer dan van mijn docenten op school. Het liefst doe ik alles zelf, maar ik probeer ook te delegeren. In mijn enthousiasme leg ik de lat voor anderen hoog. Als ik vandaag een idee bedenken, wil ik dat het gisteren wordt uitgevoerd. Soms ben ik onzeker en denk ik: shit, hoe moet dit? Zo hadden we vorige maand een ernstige storing waardoor de website vastliep. Uiteindelijk was het binnen een uur gefixt en dan leer ik dat ik niet in paniek hoeft te raken. Ik denk groots en ben niet bang om risico's te nemen. Volgens mij win ik het om die reden van mijn concurrenten.

De meeste mensen vinden het vet wat ik doe. Anderen, vooral oudere mensen, snappen het niet. Zij vinden dat ik veel te hard werk voor mijn leeftijd. "Je bent maar één keer jong, geniet van je jeugd," zeggen ze. Wat ze niet beseffen is dat ik juist erg geniet. Ik werk dan wel tachtig uur per week, maar ik beschouw mijn werk als mijn hobby. Ik heb veel vrienden die ook een eigen bedrijf hebben en daardoor een soortgelijk leven leiden. In het weekend maak ik er met hen een mooi feest van en gaan we stappen in club Jimmy Woo in Amsterdam. Ik verdien meer geld dan mijn studerende leeftijdgenoten, maar ik vind het net zo leuk om met die groep af en toe lekker in de kroeg te hangen. Niet te lang, want er moet wel worden gewerkt.'

Het geheim van het geniale kind

Waarom blinken sommige kinderen al vroeg uit? Ons brein rijpt door tot ver na ons 20ste levensjaar. Kinderen die al vroeg wezenlijke successen boeken, hebben meer ervaringen opgedaan en een abstractere manier van denken verworven, zegt Jelle Jolles, hoogleraar neuropsychologie in Amsterdam en auteur van *Ellis en het verbreinen*. Dat komt doordat ze aan meer en 'rijkere' prikkels zijn blootgesteld en in reactie op die prikkels constant nieuwe breinverbindingen hebben aangemaakt.

'Vroegbloeiers zijn efficiënter in redeneren, en hun zelfreflectie stelt hen in staat betere keuzes te maken. In tegenstelling tot laatbloeiers buigen ze zich al vroeg over de vragen: wat was mijn doel ook alweer? Zit ik op de goeie weg of moet ik het anders aanpakken? In welke volgorde zal ik de dingen doen om mijn doel te bereiken?'

Een hoog IQ is helemaal geen garantie voor uitstekend presteren. 'Talent is dynamisch, en niet statisch zoals vaak gedacht wordt. Het heeft alles te maken met aanleg en vermogen, met leerpotentie,' aldus Jolles. Volgens hem bepalen onze genen de bovengrens van hoe goed we ergens in kunnen worden.

Maar de wetenschap erkent steeds vaker de grote rol van omgevingsfactoren. Dat sommige mensen op zeer jonge leeftijd ergens in uitblinken, verklaart Jolles aan de hand van zijn stoplichten-metafoor: 'Als alle stoplichten op groen staan, kan een kind de maximale waarde van excellentie in korte tijd bereiken, omdat de route van de neuropsychologische ontwikkeling sneller en efficiënter wordt afgelegd. Groene stoplichten – zoals een goede gezondheid, inspirerende ontmoetingen en stimulerende ervaringen – in combinatie met nieuwsgierigheid, motivatie en interesse laten

sommigen op hun 15de, 18de of 21ste de top bereiken.'

Bovendien: wie denkt dat talent statisch is, negeert het belang van oefening. De Zweedse psycholoog Anders Ericsson concludeerde begin jaren negentig dat de beste mensen het hardst hebben getraind. Olympisch kampioen Epke Zonderland is gezegend met zijn bouw, ambitie, zelfvertrouwen, zelfcontrole en vasthoudendheid, maar zonder al die duizenden effectieve trainingsuren was het wellicht een ander geweest die er met de gouden plak vandoor was gegaan.

Toch is er ook een keerzijde, waarschuwt Jolles. Vroegbloeiers kunnen in de vernieling raken als ze zich te smal ontwikkelen. 'Een snel groeiende boom die te smal en te hoog uitgroeit, heeft kans om te vallen omdat hij te weinig geworteld is. Een populier is meer stormgevoelig dan een langzamer groeiende eik.'

Jolles ziet gevaar in de overschatting van kinderen door hun omgeving. Het kan ertoe leiden dat de kinderen door

Jongeren van nu vinden het juist cool om ergens goed in te zijn

de mand vallen zodra de samenleving eisen gaat stellen waaraan ze niet kunnen voldoen. Er zijn jongeren die excelleren in de sport of muziek, maar net de echte top niet halen. Ze hebben onvoldoende in de breedte kunnen groeien. Zulke bijna-toppers kunnen, net als de uitgerangeerde toppers, slecht terecht komen vanwege een gebrek aan andere vaardigheden.

Sommige mensen die een unieke vaar-

digheid leken te hebben in hun kindertijd, kunnen in de adolescentie ineens onopvallend worden. De druk en verwarring die ze daarbij voelen kan te groot zijn. 'Denk aan de verhalen van voetballers die op hun 30ste niet veel meer keus hebben dan een sigarenwinkeltje beginnen,' aldus Jolles.

Jongerenexperts Yvonne van Sark en Huub Nelis, auteurs van het boek *Over de top*, staan met twee voeten in de praktijk. Ze onderzoeken hoe je het beste uit jongeren kunt halen door op frequente basis gesprekken met hen te voeren. Veel ouders en kinderen blijken te denken dat ergens goed in worden in strijd is met een gelukkig leven leiden. 'Maar het één sluit het ander niet uit,' zegt Van Sark. Kinderen vertellen haar dat als ze ergens goed in zijn, ze een *flow* ervaren die een goed gevoel geeft.

Frustraties en teleurstellingen die deze jongeren tegenkomen, gebruiken ze om te excelleren. Van Sark: 'Waar laatbloeiers moeilijke taken liever vermijden, zijn vroeger hoogvliegers juist types die frustraties durven op te zoeken, omdat ze zich realiseren dat die nodig zijn om prestaties te overtreffen. Zij leggen heel bewust de lat hoog.' Volgens Van Sark rekenen jongeren elkaar tegenwoordig minder dan vroeger af op uitmuntende prestaties; het is 'best cool' om ergens goed in te zijn.

Nelis en Van Sark vinden wel dat slimme of talentvolle kinderen te vaak aan hun lot worden overgelaten. Net als Jolles zeggen ze dat deze groep is gebaat bij sturing en het geven van richting. 'Een kind dat nooit een viool in handen krijgt, zal nooit weten of hij talent heeft voor dat instrument. Het is aan de ouder en docent om dat talent te herkennen en het kind erop te attenderen.' ■